

Eduskunnan talousvaliokunta
kuulemistilaisuus 14.10.2025

HE 131/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta esityksestä ja esittää seuraavia huomioita lakiesitykseen.

THL pitää olennaisena, että ulkomaan etämyynti rajattaisiin koskemaan Suomen vähittäismyynnissä sallittuja myyntirajoja (8 % käymisteitse valmistetuille ja 5,5 % muille alkoholijuomille). Tällöin ulkomaisille toimijoille sallittaisiin samat oikeudet kuin suomalaisille kilpailijoilleen, ja alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmä voitaisiin hallitusohjelman mukaisesti turvata.

Hallituksen esityksen mukainen laki merkitsisi Suomessa toimivien yritysten syrjintää ja todennäköisesti siirtymäajan jälkeen Alkon vähittäismyynnin yksinoikeuden lopettamista. Tämä johtuu siitä, että etämyynnin salliminen lakiehdotuksessa esitetyllä tavalla tarkoittaisi Suomen alkoholimarkkinoiden avaamista kaikille ulkomailta käsin toimiville yrityksille. Suomalaiset kaupat perustaisivat omia etämyyntipisteitä erityisesti Tallinnaan, ja yritykset vetoaisivat poliittikkoihin järjestetyn tilanteen lopettamiseksi, eli viinien ja väkevien markkinoiden avaamiseksi myös suomalaisille yrityksille.

Nykyinen alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmä on hyvä säilyttää, koska se on kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden perusteella tehokas tapa ennaltaehkäistä ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja väestössä. Maailman terveysjärjestö WHO suosittaa alkoholin saatavuuden rajoittamista haittojen vähentämiseksi. Alkoholihaittojen vähentäminen auttaa vähentämään Suomen kestävyysvajetta ja sosiaali- ja terveysjärjestelmän kuormitusta.

Alkoholilain muuttamisessa tulisi pitää kirkkaana mielessä ero, onko kyseessä suomalaisen kuluttajan oikeus ostaa alkoholijuomia muista EU-maista vai ulkomaisen myyjän oikeus myydä niitä Suomeen. EU:ssa kansalaisilla on EU-

tuomioistuinkäytännön mukaan oikeus alkoholijuomien etäostoihin, eli ostoihin, joissa tuotteen hallinta siirtyy ostajalle ulkomailla ja ostaja järjestää itse juomien kuljetuksen. EU:n perussopimus turvaa myös Pohjoismaiden oikeuden alkoholimonopoleihin: EU ei pakota Suomea antamaan ulkomaisille yhtiöille hallituksen esityksen mukaista vapaata oikeutta alkoholijuomien myyntiin Suomeen, vaan niille täytyy antaa samat oikeudet kuin suomalaisillekin yhtiöille. Hallitus ei ole kuitenkaan neuvotellut komission kanssa tai tehnyt notifiointia 5,5/8 prosentin rajoista. Hallituksen esityksen mukaisen lain myötä ulkomailta tilatun alkoholin taloudelliset hyödyt siirtyvät pois Suomesta, mutta tilatun alkoholin käytöstä koituvat ongelmat jäävät kotimaahan verorahoilla kustannettaviksi.

Lisäksi muutos voisi lisätä veronkiertoa ja harmaata taloutta. Nykyisin suuri valtaosa etäostoista tapahtuu ilman verojen maksua. Kun nykyinen etämyynnin epäselvä tila julistettaisiin lailliseksi, tilaajien määrä todennäköisesti kasvaisi huomattavasti. Kuluttajilla on tapana etsiä halvin vaihtoehto, ja yritykset, jotka jättävät maksamatta Suomeen kuuluvat verot, ovat tämä halvin vaihtoehto. Seurauksena voisi olla huomattava kuoppa verokertymässä. Tehovalvonta on kallista, eikä siihen ole nytkään myönnetty resursseja.

Alkoholijuomien toimittaminen erityisesti koteihin voisi lisätä huonokuntoisten ikääntyneiden sekä ongelmallisesti alkoholia käyttävien alkoholinkulutusta, ja siten perheissä erityisesti lasten kokemia haittoja vanhemman ongelmallisesta alkoholinkäytöstä.

Lakiuudistus voisi myös lisätä alaikäisten mahdollisuuksia alkoholiostoihin. Alun perin oli tarkoitus, että ostajien ikä tarkistetaan vahvalla tunnistautumisella ostohetkellä, ja lisäksi todennettavasti toimitushetkellä. Lakiesityksen nykyversiossa molemmista hyvistä ja tarpeellisista nuorten suojelemiseksi suunnitelluista käytännöistä on luovuttu. Jäljellä on toiveikas ajatus siitä, että lakikirjan määräys riittää siihen, ettei alkoholijuomia toimiteta alaikäisille. Esimerkiksi Viron nuoria alkoholiostajia koskevissa ostokokeissa ikäraajatarkastus tehtiin verkkokaupan toimituksissa vain viidesosassa kerroista. Lakiesityksen mukaisessa tilanteessa valvova viranomainen laitettaisiin käytännössä mahdottoman tehtävän eteen.

Pia Mäkelä

14.10.2025

Esitetyt alkoholilain muutokset voivat siis lisätä haavoittuvien väestöryhmien alkoholinkäyttöä, mikä edelleen kasvattaisi palvelujärjestelmän kuormitusta. Tämä vaikeuttaisi entisestään hyvinvointialueiden taloudellista tilannetta ja hoidon ja palveluiden saatavuuden turvaamista.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Johtaja

Piia Aarnisalo